

تربیت بدنی و ورزش در مدارس اروپا

نکات برجسته گزارش یوری دیک

امین مهرابی، فاطمه امیرعضدی و مریم امیرعضدی

تربیت بدنی در مدارس نه تنها در آمادگی جسمانی فوری و سلامتی مطلوب دانش آموزان مؤثر است، بلکه به آنان کمک می‌کند تا فعالیت بدنی را بهتر بفهمند و انجام دهند و آثار مثبت درازمدت آن را لمس کنند. به علاوه، دانش و مهارت‌های قابل انتقال مانند کارگروهی، بازی جوانمردانه، ترویج احترام و آگاهی از بدن خود و اجتماع را به ارمغان می‌آورد و شناختی عمومی از قواعد بازی را فراهم می‌سازد که دانش آموزان می‌توانند در امور دیگر در مدرسه یا در شرایط دیگر زندگی از آن استفاده کنند. ارتقای فعالیت بدنی به دلیل فواید بی‌شماری که دارد، در سطح اروپا توجه روزافزونی را به خود جلب کرده است. اتحادیه اروپا در سال ۲۰۰۹ پیمان لیسبون^۱ را به‌عنوان یک مبنای حقوقی وضع کرد تا اقداماتی در زمینه توسعه ابعاد ورزش در اروپا انجام گیرد و وضعیت ورزش اروپا بهبود یابد.

شبکه یوری دیک^۲ برای شناخت بهتر وضعیت تربیت بدنی در اروپای مرکزی گزارشی با عنوان تربیت بدنی و ورزش در مدارس اروپایی با در نظر گرفتن تحولات سیاسی تهیه کرده است.

هدف این گزارش، نشان دادن وضعیت بازی در تربیت بدنی و فعالیت‌های ورزشی در مدارس ۳۰ کشور اروپایی است. همچنین، این گزارش می‌تواند اولین اقدام کمیته اروپا برای شناسایی دغدغه‌ها و نقاط قوت اصلی تربیت بدنی در مدارس اروپا باشد. یافته‌های کلیدی گزارش مذکور در این نوشتار آمده است.

کلیدواژه‌ها: تربیت بدنی، ورزش، یوری دیک، مدارس اروپایی

یوری دیک چیست؟

شبکه یوری دیک در سیستم‌های آموزشی و سیاسی اروپا اطلاعاتی را جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل می‌کند. یوری دیک شامل ۴۰ زیرمجموعه ملی است که در همه ۳۶ کشور عضو برنامه یادگیری مادام‌العمر اتحادیه اروپا که توسط نماینده اجرایی آموزش و پرورش و فرهنگ اتحادیه اروپا در بروکسل هماهنگ و مدیریت می‌شود، شرکت می‌کنند و طرح پیش‌نویس نشریات و پایگاه‌های اطلاعاتی آن را تهیه می‌کنند.

تربیت بدنی به عنوان یک درس در همه برنامه‌های درسی ملی

تربیت بدنی در همه برنامه‌های درسی ملی در دوره‌های ابتدایی و متوسطه یک وجود دارد. تقریباً هدف اصلی تربیت بدنی در همه کشورها توسعه رشد جسمانی، فردی و اجتماعی کودکان است. تربیت بدنی، اغلب برای ترویج سبک زندگی سالم مورد تأکید قرار گرفته است. در همین راستا، سلامت فردی (آموزش تندرستی) در ایرلند، قبرس و فنلاند اجباری شده است. پیامدهای یادگیری تربیت بدنی با اهداف اصلی آن ارتباط نزدیک دارد. برخی کشورها مانند آلمان، پرتغال، انگلستان و کشورهای شمال اروپا رویکرد متقابل را در مدارس به کار می‌گیرند. این موضوع بدان معناست که مثلاً جنبه‌هایی از علوم اجتماعی و طبیعی در قالب تربیت بدنی و برعکس وجود دارد و نشان می‌دهد که چگونه این موضوعات با یکدیگر مرتبط‌اند.

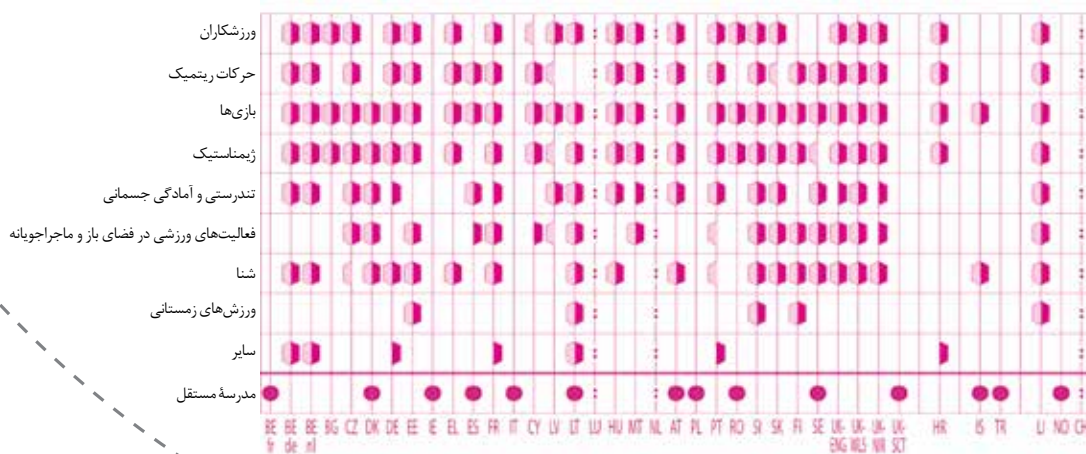
مثال‌هایی از رویکرد متقابل

در جمهوری چک، آلمان و نروژ، آموزش قوانین ترافیکی برای عابران پیاده و دوچرخه‌سواران بخشی از برنامه آموزشی درس تربیت بدنی است. کشورهای شمال اروپا گزارش می‌دهند که دانش‌آموزان چگونگی استفاده از نقشه‌ها و سایر ابزارهای جهت‌یابی را در طبیعت، خودشان یاد می‌گیرند. جمهوری چک، یونان و لهستان بر اهمیت آشنایی جوانان با ایده‌ها و نمادهای المپیک تأکید دارند. در اسلوانی همه آموزگاران به جز آموزگار درس تربیت بدنی، تشویق می‌شوند تا استراحتی کوتاه در حین کلاس درس به دانش‌آموزان بدهند که با عنوان «دقیقه‌ای برای سلامتی» شناخته می‌شود. در طی این استراحت کوتاه، دانش‌آموزان فعالیت‌های حرکتی انجام می‌دهند و برای ادامه درس آرام می‌شوند.

بازی و ژیمناستیک، دو فعالیت اجباری متداول

مقامات بلندپایه بسیاری از کشورهای فعالیت‌های حرکتی پایه مثل راه رفتن، دویدن، پریدن و پرتاب کردن را در برنامه‌های درسی سال‌های اول مدارس ابتدایی قرار می‌دهند. به تدریج، برنامه‌های درسی بر اساس این مهارت‌های پایه گسترش می‌یابد و زمینه را برای یادگیری ورزش‌های پیچیده‌تر فراهم می‌کند. متداول‌ترین فعالیت‌های اجباری در جدول زیر نام برده شده است. برخی کشورها این اختیار را به مدارس داده‌اند که دربارهٔ اختیاری یا اجباری بودن فعالیت‌ها تصمیم بگیرند. در میان فعالیت‌های اجباری تربیت بدنی در مدارس، بازی‌ها (معمولاً بازی با توپ) متداول‌ترند.

فعالیت‌های مشخص شده به عنوان فعالیت‌های اجباری در اسناد برنامه درسی در دوره‌های ابتدایی (ISCED ۱) و متوسطه ۱ (ISCED ۲). (۲۰۱۱/۱۲)

منبع: Eurydice

چپ
راست
ابتدایی
متوسطه ۱

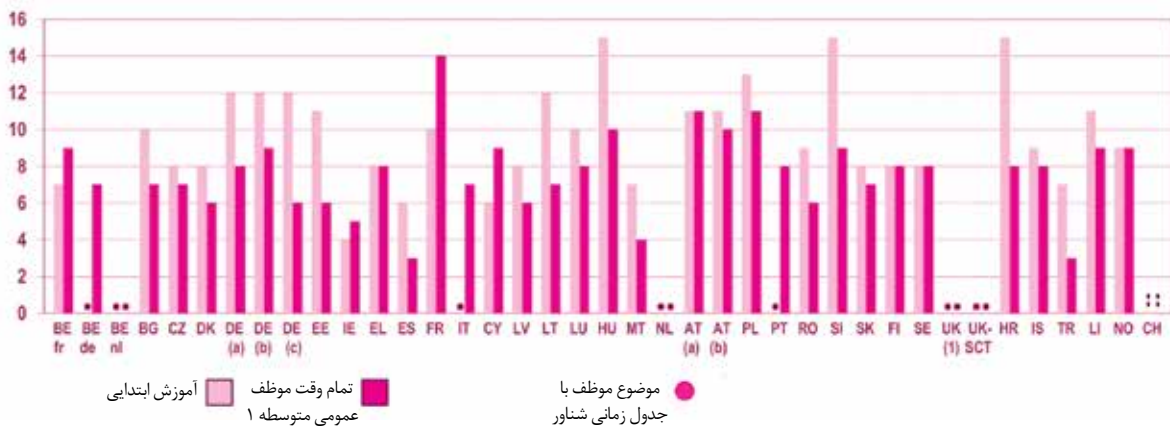
در سال تحصیلی ۲۰۱۱-۲۰۱۲ حداقل میانگین ساعات آموزش درس تربیت بدنی توصیه شده در دوره ابتدایی در کشور ایرلند ۳۷ ساعت و در کشور فرانسه ۱۰۸ ساعت بوده است

کم بودن زمان آموزش درس تربیت بدنی نسبت به سایر دروس

تعیین زمان لازم برای تدریس درس تربیت بدنی از کشوری به کشور دیگر و همچنین در دوره های تحصیلی مختلف به طور چشمگیر متفاوت است. علاوه بر این در برخی از کشورها در دوره های تحصیلی میانی کمترین ساعات آموزشی برای درس تربیت بدنی تعیین می شود و این در حالی است که در کشورهای دیگر تصمیم گیری در این باره را بر عهده مدارس می گذارند. برای مثال در سال تحصیلی ۲۰۱۱-۲۰۱۲ حداقل میانگین ساعات آموزش درس تربیت بدنی توصیه شده در دوره ابتدایی در کشور ایرلند ۳۷ ساعت و در کشور

فرانسه ۱۰۸ ساعت بوده است. مدت زمانی که در دوره راهنمایی صرف درس تربیت بدنی شده از ۲۴ تا ۳۵ ساعت در اسپانیا، جزیره مالت، ترکیه و ۱۰۲ تا ۱۰۸ ساعت در فرانسه و استرالیا متفاوت بوده است. به طور کلی، سهم درس تربیت بدنی از لحاظ زمانی نسبت به دروس دیگر کمتر است. این واقعیت نشان می دهد که این موضوع معمولاً در اولویت قرار نگرفته و به آن کمتر اهمیت داده شده است. اختلاف یاد شده در دوره ابتدایی بسیار قابل ملاحظه است. در اینجا زمان اختصاص یافته به درس تربیت بدنی فقط نیمی از زمان اختصاص داده شده به تدریس درس ریاضیات است. به طور کلی، از سال تحصیلی ۲۰۰۶-۲۰۰۷ تغییر چشمگیری در زمان تدریس درس تربیت بدنی ایجاد نشده است.

حداقل زمان اختصاص داده شده به درس تربیت بدنی به عنوان یک درس اجباری؛ به عنوان بخشی از ساعات درسی در دوره ابتدایی و تمام وقت متوسطه ۱ (۲۰۱۱/۱۲)

دانش آموزان قرار دارند و کودکان دارای معلولیت یا با نیازهای آموزشی ویژه نیز از گروه های هدف آنهاست. برخی فعالیت های فوق برنامه در طول روز در مدارس و حین فعالیت های آموزشی نیز انجام می گیرند. در برخی از کشورها آموزش تربیت بدنی به کلاس درس تربیت بدنی محدود نمی شوند و روزانه در مدارس انجام می پذیرند. برای مثال در بسیاری از مدارس دانمارک، دانش آموزان صبح زود، قبل از شروع مدرسه، ورزش می کنند. کشورهای دیگر برای اجرای فعالیت های بدنی در زمین بازی یا سالن ورزشی از تعطیلی بیشتر مدارس استفاده می کنند.

تربیت بدنی و ورزش فوق برنامه در اروپا

فعالیت های بدنی فوق برنامه از قبیل مسابقات یا فعالیت های مرتبط با تندرستی بعد از ساعات آموزشی مدارس پیشنهاد شده اند. این گونه فعالیت ها به این دلیل طراحی شده اند که فعالیت های بدنی، حتی برای افراد جوان، جذاب تر و در دسترس باشند. هدف اصلی فعالیت های فوق برنامه، گسترش یا تکمیل فعالیت هایی است که در مدارس انجام شده اند. فعالیت های بدنی فوق برنامه در سطح ملی، منطقه ای، محلی و اغلب در سطح مدارس، سازمان یافته اند. به این ترتیب، فعالیت های فوق برنامه در دسترس همه

ارزیابی درس تربیت بدنی مانند دروس دیگر

در بیشتر کشورها، پیشرفت دانش آموزان در درس تربیت بدنی مثل هر درس دیگری ارزیابی می‌شود. مهارت‌های دانش‌آموزان فقط در چند کشور به شکل رسمی ارزیابی نمی‌شود. این موضوع در جزیرهٔ مالت و نروژ فقط در دورهٔ ابتدایی و در ایرلند در هر دو دورهٔ ابتدایی و متوسطه یک وجود دارد. در بیشتر کشورهای اروپایی پیشنهادها مؤثری دربارهٔ استفاده از روش‌های ارزیابی ارائه شده است. فقط در دو کشور بلژیک و ایسلند، مؤسسات آموزشی در انتخاب روش‌های ارزیابی خود آزادند. اکثر کشورها در پایان هر سال تحصیلی گزارشی شامل نتایج درس تربیت بدنی همراه با نتایج سایر دروس ارائه می‌کنند. برخی کشورها معیارهای ارزیابی اصلی را به وسیلهٔ ابزارهای مشخص برای دستیابی به ارزیابی پیشرفت دانش‌آموزان جهت ارائه به آموزگاران، توسعه داده‌اند. آن‌ها به نوبهٔ خود می‌توانند از این معیارها برای سنجش پیامدهای یادگیری در سطح ملی استفاده کنند.

تخصص در آموزگاران تربیت بدنی

در بیشتر کشورها تصمیم‌گیری دربارهٔ اینکه یک معلم عمومی یا متخصص در کلاس درس تربیت بدنی قرار بگیرد، به سطح آموزشی بستگی دارد. به‌عنوان یک قاعدهٔ کلی، یک آموزگار

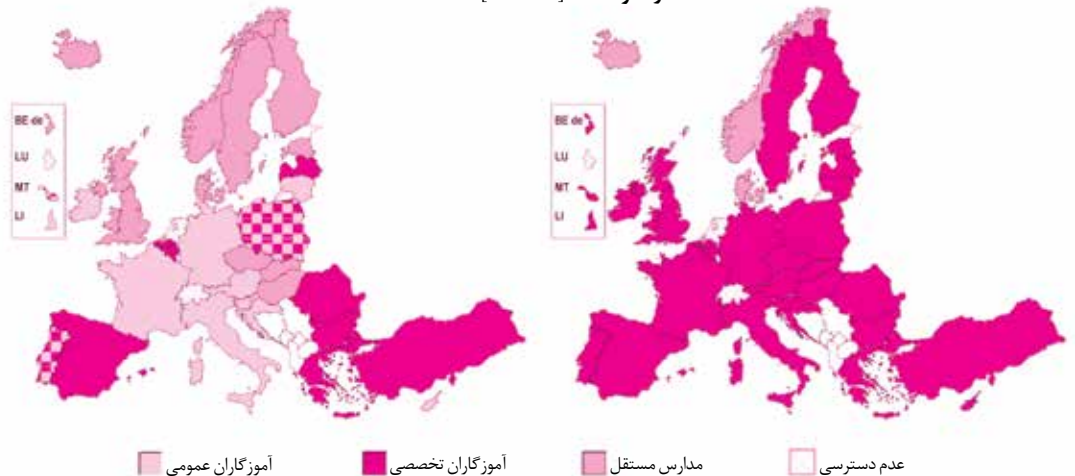
متخصص ممکن است یک موضوع را بالاتر از سطح آموزش و پرورش آموزش دهد. در دورهٔ ابتدایی درس تربیت بدنی را آموزگاران متخصص و عمومی تدریس می‌کنند، در حالی که در دورهٔ متوسطه یک، آموزگاران تربیت بدنی به موارد تخصصی گرایش دارند. با توجه به مقررات مربوط به صلاحیت، معلمان متخصص در دورهٔ ابتدایی باید مدرک لیسانس داشته باشند، در حالی که در دورهٔ راهنمایی یا باید دارای مدرک لیسانس باشند یا همان‌طور که قبلاً گفته شد، در ۱۵ کشور باید مدرک کارشناسی ارشد داشته باشند. فرصت‌های پیشرفت شغلی پیوسته در طول دورهٔ اشتغال به آموزگاران عمومی و متخصص ارائه می‌شود.

اصلاح وضعیت درس تربیت بدنی در بسیاری از کشورها

تقریباً یک‌سوم کشورها در حال برنامه‌ریزی برای درس تربیت بدنی و اصلاح وضعیت آن هستند. برای مثال، پرتغال و فنلاند قصد دارند مستقیماً از طریق افزایش حداقل ساعت تدریس درس تربیت بدنی میزان فعالیت‌های بدنی را افزایش دهند. یونان و مجارستان قصد دارند در چشم‌انداز آیندهٔ فعالیت‌های بدنی سازمان‌یافتهٔ مدارس، تغییر ایجاد کنند. همچنین در بسیاری از کشورها، اصلاحات ملی به دنبال بهبود شرایطی است که آموزش موردنظر آموزگاران آن را ارتقا می‌دهد.

در بیشتر کشورها تصمیم‌گیری دربارهٔ اینکه یک معلم عمومی یا متخصص در کلاس درس تربیت بدنی قرار بگیرد، به سطح آموزشی بستگی دارد

توصیه‌های مرتبط با تخصص مورد نیاز برای آموزش درس تربیت بدنی در دوره‌های ابتدایی [ISCED 1] و متوسطه ۱ [ISCED 2] 2011/12

منبع: Eurydice

پی‌نوشت‌ها

1. Lisbon Treaty
2. Eurydice network

منبع

«Physical Education and Sport at school in Europe»
Eurydice network. European Commission. Education and Training.